

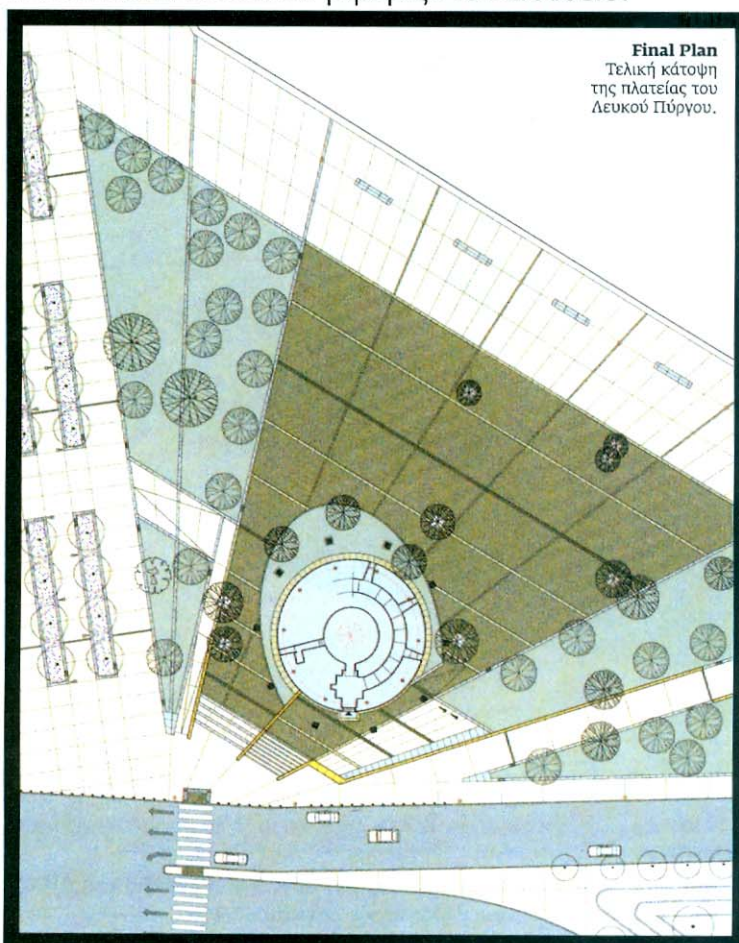
Κατερίνα Τσιγαρίδα

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΕΡΙΝΑ Ι. ΑΝΕΣΤΗ

Τα έργα της είναι ένα αδιαπραγμάτευτο κράμα ποιητικού ρεαλισμού και πρωτοπορίας. Η διεθνώς διακεκριμένη αρχιτέκτων Κατερίνα Τσιγαρίδα, λίγο πριν τα εγκαίνια της πλατείας του Λευκού Πύργου, προτείνει

**να γίνουν τα βυζαντινά
το Γκούγκενχαϊμ της
Θεσσαλονίκης.**

Μιλάει για το στόχο της να δημιουργήσει μια αταξική πλατεία και λέει ότι θα γκρέμιζε το Βελλίδειο.

Προσπάθησα την αγάπη μου για το αρχαίο, το παλιό, το τοπίο να την παντρέψω με την αγάπη μου για το αβάν γκαρντ, το νέο, το σύγχρονο.

Πόσο σε οδήγησε ο Λευκός Πύργος στο σχεδιασμό της πλατείας; Ως σύμβολο της πόλης ήταν, φυσικά και αυτονόητα, το σημείο εκκίνησης των γεωμετρικών χαράξεων της πλατεί-

ας. Σίγουρα έπρεπε να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο αλλά και να υποστηρίζεται από τον αστικό χώρο. Έτσι, εξ αρχής η επιλογή ήταν να υποστηρίζεται από μια πλατεία και όχι από πάρκο. Έπρεπε επίσης να γίνει ένα μεγάλο ξεκαθάρισμα από τις περιττές χρήσεις που υπήρχαν στην περιοχή του Λευκού Πύργου. Προκλήθηκαν μεγάλες αντιπαραθέσεις, αφού κάποιοι επέμεναν να γίνει κατεχοχήν πράσι-νος ο χώρος. Αυτό όμως δεν στηρίζεται στην ιστορία της περιοχής. Οι αντιρρήσεις βασίζονταν μόνο στην πρόσφατη ιστορία του '60 και του '70.

Ενέχει στοιχεία γραφικά, φολκλόρ, ο Λευκός Πύργος; Κανένα σύμβολο δεν είναι ποτέ γραφικό, κυρίως όταν πρόκειται για ένα highlight της πόλης, ένα κτίριο ψηλό. Πέρα από την κτιριακή ιδιαιτερότητά του, είναι ένα έργο ξεχωριστό, αφού είναι συνδυασμένο με την καθημερινή ζωή της πόλης. Τα πάντα ξεκινούν και καταλήγουν εκεί, άρα ο Λευκός Πύργος

είναι πέρα από την έννοια του φολκλόρ. Εγώ τον θαύμαζα από μικρό παιδί. Αν και δεν είμαι από τη Θεσσαλονίκη, τον αγαπούσα και ήθελα να κινούμαι γύρω από αυτόν.

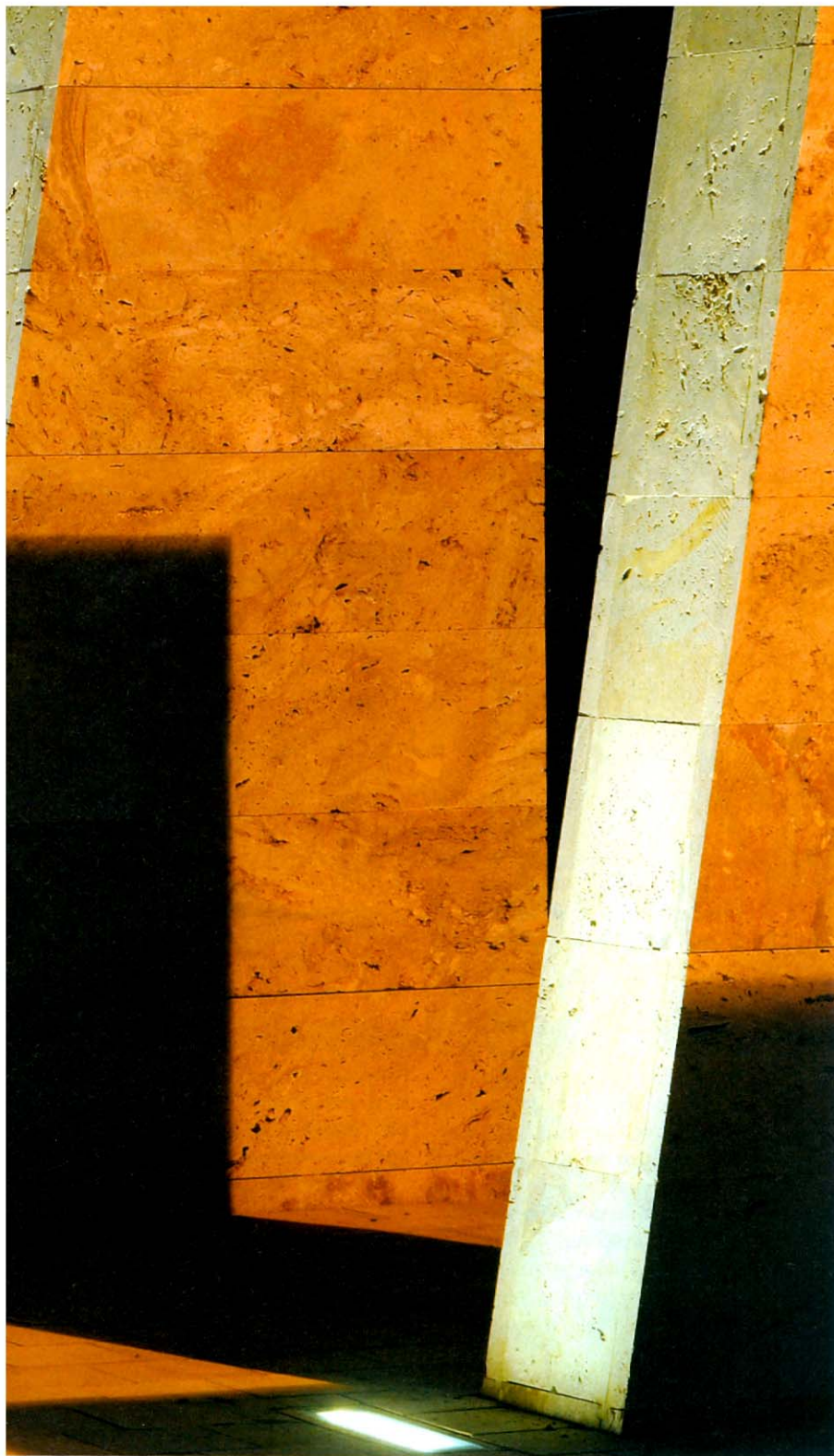
Ποια είναι η αίσθηση που έχεις τώρα, μετά την παρέμβασή σου; Η ίδια αίσθηση που είχα και τότε! Όταν τέλειωσε και είδα την πόλη από ψηλά ήταν όπως όταν ανέβαινα μικρή με τους γονείς μου επάνω για καφέ και έβλεπα την πόλη. Είναι πολύ ωραία η αίσθηση ότι βρίσκεσαι σε ένα τέτοιο κτίριο και βλέπεις ολόκληρη τη Θεσσαλονίκη. Το ίδιο όμορφα είναι και τώρα. Πιστεύω ότι για να καταλάβει κανείς την πλατεία, θα πρέπει να τη δει και από ψηλά.

Συνάντησες ξανά την παιδική σου μνήμη δηλαδή, τώρα που ολοκληρώθηκε η μελέτη; Σαν να ήταν εξ αρχής αυτός ο στόχος;

Αυτό τώρα το συνειδητοποιώ για πρώτη φορά. Ξέρεις, η πλατεία του Λευκού Πύργου είναι ο μοναδικός αστικός χώρος στην Ελλάδα με τέτοια συνεχή και απόλυτη αφοσίωση στον τόπο. Ποτέ δεν εγκαταλείφθηκε από τους ανθρώπους, όπως συνέβη με την Ομόνοια ή το Σύνταγμα. Ο χώρος του Λευκού Πύργου, αν και η αρχιτεκτονική του δεν ήταν ποτέ σημαντική, ήταν πάντα μέσα στην καρδιά του κόσμου και εξακολουθεί να βρίσκεται σε μια σχέση καθημερινής αγάπης και χρήσης. Στόχος ήταν να

υπάρχει μια συνεχής και συνειδητή εξοικείωση και ανακάλυψη του χώρου.

Δημιούργησες έτσι και μια συνθήκη έκπληξης. Έκπληξη αλλά και συναισθήματος. Η έκπληξη πάντα με ενδιαφέρει και είναι σημαντική στη δουλειά μου. Μπορεί να πρόκειται για ένα μέρος γνώριμο, οικείο, όπου έχει ξαναπάει κάποιος πολλές φορές, αλλά κάθε τόσο ανακαλύπτει μια νέα ανάγνωσή του. Η πλατεία του Λευκού Πύργου είναι ένας χώρος πολλών αναγνώσεων και έχει πλέον περισσότερους μετανάστες, παιδιά με ποδήλατα, σκεϊτάδες, όλες τις μονάδες που βάζουν τη μικρή τους ταυτότητα στη Θεσσαλονίκη. Η πλατεία γίνεται καλύτερη, όσο περισσότερο τη χρησιμοποιούν διαφορετικές ομάδες ανθρώπων. Δεν θέλω να είναι ένα γκέτο των ηλικιωμένων και των παιδιών. Πρέπει να είναι μια πλατεία αταξική και πέρα από ηλικίες και εθνότητες. Αυτό που δεν πέτυχε η Ομόνοια, το συναντάμε σίγουρα στο Λευκό Πύργο. Τη συνύπαρξη. Επίσης, ένας από τους στόχους ήταν να αναδειχθεί ο τρόπος που λειτουργεί ο Λευκός Πύργος σε σχέση με τη θάλασσα. Το θαλάσσιο μέτωπο. Ήταν σημαντικό να έχει κανείς την αίσθηση του δίπολου «πύργος-θάλασσα» όταν βρίσκεται στο Λευκό Πύργο. Είναι ένα δίπολο με ιστορική και κοινωνική συνέχεια που πρέ-

Η πλατεία του Λευκού Πύργου είναι ο μοναδικός αστικός χώρος στην Ελλάδα με τέτοια συνεχή και απόλυτη αφοσίωση στον τόπο. Ποτέ δεν εγκαταλείφθηκε από τους ανθρώπους, όπως συνέβη με την Ομόνοια ή το Σύνταγμα. Δεν θέλω να είναι ένα γκέτο των ηλικιωμένων και των παιδιών. Πρέπει να είναι μια πλατεία αταξική και πέρα από ηλικίες και εθνότητες.

πει οπωσδήποτε να διατηρηθεί.

Ποιο είναι το βασικό σου εργαλείο; Δουλεύω πολύ με τη γεωμετρία σε όλα μου τα έργα. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε να κάνουμε με μια γεωμετρία εδάφους υποβόσκουσα. Και βέβαια ήθελα αυτή η γεωμετρία να είναι απόλυτα αντιληπτή, γιατί είναι αρκετά ριζοσπαστική. Έπρεπε να είμαι όσο πιο πειστική μπορούσα. Μόνο έτσι δεν θα υπήρχαν σοβαρές αντιρρήσεις.

Σε ενδιαφέρει δηλαδή το έργο να είναι απολύτως εύληπτο; Στην περίπτωση της πλατείας έπρεπε το έργο να είναι απόλυτα κατανοητό, λογικό, σύγχρονο και αυτονόητο. Γι' αυτό πάλεψα τόσα χρόνια. Πρέπει να σου πω ότι ο αρχικός σχεδιασμός έγινε δύσκολα αλλά γρήγορα - οι λεπτομέρειες ήταν που έφεραν τις καθυστερήσεις.

Ποια ήταν η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισες; Ήταν μια πάλη δέκα ετών με πολλές αντιπαραθέσεις, η ουσία των οποίων αφορούσε κυρίως τη διατήρηση των δέντρων στο σύνολό τους. Τελικά κάπου στη μέση βρέθηκε η λύση με τη φύτευση πολλών νέων και με τη διατήρηση κάποιων δέντρων, για χάρη των οποίων όμως έκανα σημαντικές αλλαγές στη μελέτη. Επειδή ακουμπούσαν στο μνημείο, δεν μπορέσαμε να κάνουμε τον υποβιβασμό της πλατείας στη στάθμη που θέλαμε και σε όλη την έκταση.

Δεν σκέφτηκες να τα παρατήσεις; Όχι. Σε όλα τα δημόσια έργα που έχουν τόση σημαντικότητα, δεν μπορεί να αποφασίσει μόνος του ο αρχιτέκτονας και ο σχεδιαστής. Έπρεπε να είναι όλοι σύμφωνοι.

Παρ' όλα αυτά, δέκα χρόνια είναι πολλά. Σίγουρα, και η αλήθεια είναι πως είχα πρόβλημα και με κάποιους συνεργάτες που δουλέψαμε

Θα ήθελα ό,τι σχεδιάζω να προσφέρει αισθήματα απόλυτης αρμονίας. Να μη θέλεις να φύγεις από εκεί.

μαζί το έργο από την αρχή, κυρίως με τον Νίκο Μπάλιο, που επέμενε να είμαι απόλυτη στον αρχικό σχεδιασμό. Ήξερα όμως ότι αν το έκανα αυτό, το έργο θα κινδύνευε να ακυρωθεί. Πάντως, εγώ σε αυτή την αντιπαράθεση είχα ρόλο κομπάρσου, αφού ουσιαστικά στόχος της κριτικής και των διαφωνιών ήταν ο ίδιος ο δήμος. Όλες οι αντιδράσεις ήταν γύρω από ένα πολιτικό πλέγμα.

Από συναδέλφους σου υπήρχαν αντιδράσεις; Κοίτα. Όλοι θα ήθελαν να έχουν σχεδιάσει την πλατεία, όπως το ήθελα και εγώ πολύ. Το έργο έχει δημοσιευθεί και παρουσιαστεί πολλές φορές, αλλά δεν έγινε καμία επιστημονική αντιπαράθεση επ' αυτού.

Για το κόστος υπήρξε γκρίνια; Είναι πολύ φτηνό το έργο. Κόστισε περίπου 1,5 εκατομμύριο ευρώ. Δόθηκαν περισσότερα χρήματα σε άλλα έργα μικρότερης σημασίας - ακόμη και η ανάπλαση της νέας παραλίας είναι ακριβότερο έργο. Η πλατεία του Λευκού Πύργου είναι ένα έργο με διαχρονικότητα, με βάθος χρόνου ζωής. Πρέπει να σου πω ότι το μεγάλο ποσό δόθηκε για τις απαραίτητες παρεμβάσεις των αρχαιολόγων στο έργο.

Σε ποιο στάδιο βρίσκεται τώρα; Τα επίσημα εγκαίνια θα γίνουν τέλη Νοεμβρίου. Τώρα γίνονται τα τεστ φωτισμού, για τα οποία πάλι υπάρχουν κάποιες αντιρρήσεις. Από την πλευρά μου έχω ζητήσει κάποιες μικρές βελτιώσεις με προσωπική μου παρέμβαση στο δήμαρχο, που πιστεύω ότι θα δώσουν την τελική πινελιά.

Τι πινελιές; Δεν φοβάσαι πάλι κάποιες καθυστερήσεις της τελευταίας στιγμής; Όχι, γιατί τώρα που είχε επιτυχία η πλατεία επιμένω περισσότερο και με ακούν περισσότερο (γελάμε). Για παράδειγμα, επιμένουν να βάζουν πλάι στα παγκάκια και στους κάδους που σχεδιάσαμε τον αστικό εξοπλισμό που αγοράζει σωρηδόν ο δήμος και τον τοποθετεί παντού. Αυτά τα στοιχεία της παλιάς ιστορίας της πόλης πρέπει να απομακρυνθούν, να μείνουν μόνο όσα είναι ενσωματωμένα στην αρχιτεκτονική. Επίσης κάτι πρέπει να γίνει με το θέμα της καθαριότητας - κανένας δεν ασχολείται πλέον με αυτό.

Δεν είσαι από τη Θεσσαλονίκη, θα μπορούσες να δουλεύεις σε οποιαδήποτε πόλη του κόσμου. Γιατί επέλεξες τη Θεσσαλονίκη ως έδρα του γραφείου σου; Ο Μπρεχτ, στις Ιστορίες του κυρίου Κόινερ, έγραφε «παντού μπορώ

να πεινάσω». Αντίστοιχα, θα έλεγα ότι από παντού μπορώ να δουλέψω. Η επιλογή μου να μείνω εδώ έχει να κάνει με την οικογένειά μου, αλλά πραγματικά θα μπορούσα να δουλέψω ακόμη και από το Πήλιο, που αγαπώ πολύ.

Έχει ενδιαφέρον που τα έργα σου έχουν σενάριο. Και τίτλο, σαν να πρόκειται για σενάριο ταινίας...

Ποια είναι η βασική έννοια πάνω στην οποία πλέκεις τα σενάρια σου; Τα περισσότερα, και κυρίως οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, πλέκονται γύρω από τη συνέχεια, μια έννοια που έχει να κάνει με το συνεχές περιβάλλον, εκεί όπου το κτίριο ολοκληρώνεται μέσα από το περιβάλλον που είναι ενταγμένο. Ο Λευκός Πύργος ολοκληρώνεται και συνεχίζεται μέσα στην πόλη. Την αντιλαμβάνεσαι τη συνέχεια όταν ένα έργο «κάθεται» πολύ καλά εκεί που είναι και φέρει μια ιστορική αλλά και γεωγραφική συνέχεια. Μόνο όταν το πετυχαίνεις αυτό υπάρχει ο αυτονόητος διάλογος του όλου με το μέρος. Η συνέχεια λειτουργεί ως εργαλείο για μένα, επειδή από μικρή είχα μεγάλη αγάπη για την αρχαιολογία και την ιστορία. Αλλά, από την άλλη, είχα μια μανία να αποκρυπτογραφώ την ομορφιά και την ουσία του τόπου. Μέσα από αυτό το πρίσμα δημιουργήθηκε η ανάγκη μου για συνέχεια.

Έχει μια αντίφαση η συνύπαρξη της ιστορικής συνέχειας με το πρωτοποριακό στα έργα σου.

Είναι ένα αντιφατικό δίπολο το να είσαι μοντερνιστής, πρωτοποριακός και συγχρόνως να συνεχίζεις την ιστορία σου. Προσπάθησα την αγάπη μου για το αρχαίο, το παλιό, το τοπίο, να την παντρέψω με την αγάπη μου για το αβάν γκαρντ, το νέο, το σύγχρονο. Και έτσι άρχισα να υφαίνω πάνω στο θέμα της συνέχειας, της γεωμετρίας. Δεν μπορείς να κάνεις τομή σε ένα χώρο, να κόψεις τον ομφάλιο λώρο του.

Υπάρχει κάτι πάνω και από την ανάγκη της συνέχειας; Θέλω οι άνθρωποι να αισθάνονται ευτυχής, όπως έχω νιώσει εγώ σε κάποια μέρη. Θα ήθελα ό,τι σχεδιάζω να προσφέρει αισθήματα απόλυτης αρμονίας. Να μη θέλεις να φύγεις από εκεί.

Πού έχεις αισθανθεί έτσι; Ένας τέτοιος χώρος ήταν η Αγία Σοφία στην Κωνσταντινούπολη, ο αρχαιολογικός χώρος της Πριήνης, οι πλατείες στο Πήλιο, η πλατεία της Σιένας. Μπορώ να μείνω για ώρες στο χώρο των Πυραμίδων στην Γκίζα ή στο χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας. Και θα έλεγα ότι, από τα δικά μου έργα, το Καλύβι στο Πήλιο είναι ένα τέτοιο μέρος. Είναι ίσως υπερβολή, αλλά αυτό το απλό, μικρό κτίριο, με το τοπίο γύρω του, συνδυάζει όλα τα παραπάνω.

Για το Καλύβι πήρες το Μεγάλο Βραβείο Αρχι-

τεκτονικής στην Αγγλία το 2000. Ναι, το είχα ονομάσει «η πρωτόγονη καλύβα του 2000». Ήταν το αρχέτυπο σπίτι και ένα μέλος της κριτικής επιτροπής είχε πει ότι «γι' αυτό το σπίτι θα γύριζε ο Οδυσσέας στην Ιθάκη».

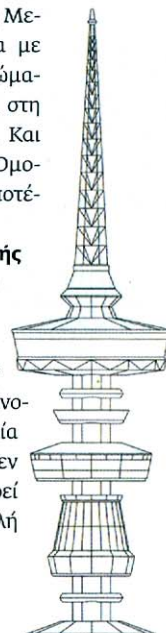
Ποιες είναι οι αγαπημένες σου βόλτες στη Θεσσαλονίκη; Από το λιμάνι στο Λευκό Πύργο, το παλιό εμπορικό κέντρο με την αγορά Μοδιάνο. Αυτό που θα έκανα εγώ πάντως, αν μπορούσα, θα ήταν να ανοίξω όλα τα βυζαντινά μνημεία της πόλης. Αυτός είναι όλος ο πλούτος της Θεσσαλονίκης, η οποία θα μπορούσε έτσι να γίνει μια άλλη πόλη, μοναδική μέσα στην Ευρώπη. Με πολλά βυζαντινά Γκούγκενχάϊμ, μια σύγχρονη ιστορία που θα άλλαζε το χάρτη της πόλης και θα την έκανε διεθνή πόλο έλξης.

Ποιες είναι οι ασχήμιες της πόλης; Το Βελλίδειο. Με προσβάλλει. Το Βελλίδειο θα το γκρέμιζα.

Τι πρέπει να γίνει κατά τη γνώμη σου στο χώρο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης; Πρέπει να παραμείνει εκθεσιακός χώρος, αναθεωρημένος όμως και οίγουρα με δορυφορικές εγκαταστάσεις. Η πόλη έχει αναπτυχθεί γύρω από την ιστορία της ΔΕΘ, έχει μέσα μουσεία, ενδιαφέροντες χώρους, εξαιρετικά περίπτερα. Θα μπορούσε να γίνει ένα ανοιχτό μουσείο αρχιτεκτονικής. Να λειτουργεί όπως τα Τζιαντίνι στη Βενετία με την Μπιενάλε, να γίνονται εκδηλώσεις όλο το χρόνο. Ξέρω ότι αυτό ακούγεται εκκεντρικό, αφού πολλοί λένε ότι πρέπει να γίνει πάρκο... Θα κράταγα οπωσδήποτε τον πύργο του ΟΤΕ. Οτιδήποτε είναι ευθυτενές λειτουργεί, κάνοντας ένα highlight στην πόλη - ακόμη και μια καμινάδα εργοστασίου παρεμβαίνει σημειακά και καθ' ύψος στην πόλη. Άρα είναι επιθυμητή.

Στην Αθήνα τι σε προσβάλλει αισθητικά; Μερικά γυάλινα κτίρια με ενσωματωμένα αετώματα νεοκλασικίζοντα στη Βασιλίσσης Σοφίας. Και βέβαια η πλατεία Ομονοίας, ως τελικό αποτέλεσμα.

Στον αντίποδα αυτής της ασχήμιας τι βλέπεις; Την περιοχή γύρω από την Ακρόπολη, όσο και αν είναι κλισέ. Αισθάνομαι πάρα πολύ ωραία όταν είμαι εκεί, δεν το πιστεύω ότι μπορεί να υπάρχει τόσο απλή ομορφιά.

Ο ανατολικός πολιτιστικός άξονας και οι νέες πύλες της Ηλεξρο.

